

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра садівництва ім. проф. В.Л. Симиренка

ЗАТВЕРДЖЕНО
Агробіологічний факультет
«18» червня 2026 р

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

СПЕЦІАЛЬНЕ СОРТОЗНАВСТВО

Галузь знань Н. Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина

Спеціальність Н1 Агроніомія

ОПП Садівництво, плодочівництво та виноградарство

Факультет Агробіологічний

Розробник: доцент, доктор філософії, Гаврилюк О.С.

Опис навчальної дисципліни. Спеціальне сортознавство — це навчальна агрономічна дисципліна, яка зосереджується на всебічному вивченні сортів сільськогосподарських культур (крім плодових і ягідних), зокрема овочевих, зернових, технічних, кормових та інших. Основна мета дисципліни — формування у студентів ґрунтовних знань про сортове розмаїття культур, їх господарсько-біологічні ознаки, адаптивні властивості та технологічну цінність у різних агрокліматичних умовах.

Вивчення спеціального сортознавства дозволить майбутнім фахівцям-агрономам орієнтуватися в сучасному асортименті основних сільськогосподарських культур, правильно добирати та впроваджувати найпродуктивніші й найстійкіші сорти у виробництво залежно від природно-кліматичних і економічних умов регіону. Особлива увага приділяється питанням збереження сортової чистоти, клонової селекції, сорто-випробування, районування, інтродукції та удосконалення сортів для підвищення ефективності агровиробництва.

У рамках курсу вивчаються походження сортів, їх морфологічні, біологічні та господарські особливості, взаємозв'язок між сортом і умовами вирощування, а також методи добору сортів для насінництва, розсадництва та промислового виробництва. Дисципліна закладає основу для цілеспрямованого використання сортів у системах сучасного сільського господарства.

СПЕЦІАЛЬНЕ СОРТОЗНАВСТВО

Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	Н1 Агрономія	
Освітня програма	Садівництво, плодоовочівництво та виноградарство	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4,0	
Кількість змістових модулів	2	
Форма контролю	іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	3	3
Семестр	6	6
Лекційні заняття	<i>10 год.</i>	<i>8 год.</i>
Практичні, семінарські заняття	<i>20 год.</i>	
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	<i>90 год.</i>	20
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних	2	

1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета: ознайомлення студентів з особливостями створення нових сортів.

Завдання полягає в наданні магістрам-дослідникам теоретичних та практичних знань з питань біології нетрадиційних сортів плодових і ягідних культур, підтримання існуючих сортів в їхньому типі та подальшого поліпшення шляхом клонової селекції; районування на основі виробничо-біологічного вивчення в конкретному регіоні та визначення цільового призначення продукції, створення генетичних колекцій, добору сортів для використання в селекції, моніторингу ринку плодів.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері садівництва та виноградарства під час здійснення професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

загальна компетентність (ЗК):

ЗК 4. Здатність розробляти та управляти проектами.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 4. Здатність використовувати результати наукових досліджень для забезпечення розвитку садівництва та виноградарства, розробляти наукові основи інтенсивних технологій вирощування плодів, овочів і винограду.;

Програмні результати навчання (ПРН):

РН 8. Приймати ефективні рішення у сфері садівництва та виноградарства, визначати цілі та завдання, генерувати і порівнювати альтернативи, аналізувати сценарії та ризики.

РН 12. Проектувати й організовувати технологічні процеси вирощування насінневого та посадкового матеріалу плодовоовочевих культур та винограду відповідно до встановлених вимог.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Підтримання і поліпшення сортів. Генетичні ресурси.												
<i>Тема 1. Завдання часткового сортознавства плодових культур.</i>	28	2	6				20					

<i>Тема 2. Ви-робничо-біо-логічне ви-вчення сор-тів. Ви-вчення сор-тів за морфо-логічними та фізіологіч-ними озна-ками. Сорти і гібридні фо-рми для ви-користання у селекції.</i>	26	2	4			20						
Разом за змістовим модулем 1	54	4	10			40						
Модуль 2. Сорти для сучасних прибуткових насаджень												
<i>Тема 3. Со-рти плодових і ягідних ку-льтур, прида-тні для виро-щування за інтенсив-ними техно-логіями</i>	29	2	4			15						
<i>Тема 4. “Си-ровинні” на-садження і сорти, прида-тні для їх-нього ство-рення. Нові, нетрадиційні сорти</i>	21	2	2			15						
<i>Тема 5. Мо-ніторинг ри-нку плодів</i>	26	2	4			20						
Разом за змістовим модулем 2	66	6	10			50						
Усього го-дин	120	10	30			90						

3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Методи визначення знімальної стиглості плодів та урожайності.	4
2.	Методики оцінювання стійкості сортів плодових і ягідних рослин до основних хвороб та шкідників.	4
3.	Апробації плодових і ягідних культур. Апробація саджанців яблуні, груші, черешні.	2
4.	Ознайомлення з видами маточно-живцевих насаджень, сортами колоноподібної яблуні	5
5.	Дегустація та опис плодів популярних сортів яблуні	2
6.	Дегустація та опис плодів популярних сортів груші	2
7.	Дегустація та опис плодів популярних сортів ягідних культур	2
8.	Дегустація та опис плодів популярних сортів горіхових культур	2
9.	Добір сортів плодових культур для створення промислових інтенсивних та “сировинних” садів. Їх характеристика за основними господарсько-цінними ознаками.	2
10.	Добір сортів ягідних культур-донорів і джерел комплексу та окремих господарсько-цінних ознак. Використання їх у селекції. захист реферату	2
11.	Захист реферату “Помологічний опис сорту” (за індивідуальним завданням)	4
12.	«Моніторинг ринку плодів» (за індивідуальним завданням)	4

4. Теми самостійних завдань

№ з/п	Назва теми
1.	Підготувати реферати за індивідуальними завданнями: „Підібрати сорти ягідних культур-донорів і джерел комплексу та окремих господарсько-цінних ознак. Використати їх у селекційній програмі”;
2.	Підготувати реферати за індивідуальними завданнями: „Підібрати сорти плодових культур для створення промислових інтенсивних та “сировинних” садів. Охарактеризувати їх за основними господарсько-цінними ознаками”.

5. Засоби діагностики результатів навчання:

- екзамен;
- модульні тести;
- реферати;
- розрахунково-графічні роботи;
- захист лабораторних та практичних робіт.

6. Методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда);
- практичний метод (практичні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні);
- самостійна робота (виконання завдань).

7. Методи оцінювання:

- екзамен;
- усне або письмове опитування;
- модульне тестування;
- реферати, есе.

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти.

Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 26.04.2023 р. протокол № 10).

8.1. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна та результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$.

8.2. Політика оцінювання

Політика щодо де-длайнів та перескладання:	Роботи, які здають із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний)
---	---

Політика щодо академічної доброчесності:	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонено (в т. ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові покликання на використану літературу згідно стандартів ДСТУ 8302-2015 або АРА-6 чи АРА-7
Політика щодо відвідування:	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в онлайн формі за погодженням із деканом факультету)

8.3. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Види навчальної діяльності	Кількість балів
Модуль 1	100 (мін. 60)
Практична робота 1	10
Практична робота 2	10
Практична робота 3	10
Практична робота 4	10
Самостійна робота 1	20
Тест (Модуль 1)	40
Модуль 2	100 (мін. 60)
Практична робота 5	5
Практична робота 6	5
Практична робота 7	5
Практична робота 8	5
Практична робота 9	5
Практична робота 10	5
Практична робота 11	5
Практична робота 12	5
Практична робота 13	5
Самостійна робота 2	10
Тест (Модуль 2)	45
Рейтинг з навчальної роботи	70 (мін. 42)
Підсумкова аестація (Екзамен)	30 (мін. 18)
Рейтинг з дисципліни	100 (мін. 60)

9. Навчально-методичне забезпечення

1. Кондратенко Т. Є., Кузьмінець О.М. Морфологічні ознаки саджанців і живців яблуні районованих тп перспективних сортів. Довідник для апробаторів.-К., 2008. – 120 с.
2. Гаврилюк О.С., Андрусик Ю.Ю. Методичні рекомендації щодо вивчення курсу «Помологія» і виконання самостійних робіт для студентів спеціальності 203 «Садівництво та виноградарство». — Київ: НУБіП, 2021. — 160 с.
3. Інструкція з апробації маточних насаджень і садивного матеріалу плодкових і ягідних культур.– Київ, – 2002.– 52с.
4. Помологія. Яблуня / під заг. Ред. П.В. Кондратенка, Т.Є. Кондратенко.- Вінниця: ТОВ «Міланд-ЛТД», 2013.-626 с.

5. Методика проведення експертизи сортів рослин групи плодових, ягідних, горіхоплідних та винограду на відмінність, однорідність і стабільність / За ред. Ткачик С. О. – 2-ге вид., випр. і доп. – Вінниця: ФОП Корзун Д. Ю., 2016. – 850 с. Режим доступу: <https://sops.gov.ua/uploads/page/5b92364487670.pdf>
6. Методика проведення експертизи сортів груші звичайної (*Pyrus communis* L.) на відмінність, однорідність і стабільність.
7. Методика проведення експертизи сортів яблуні домашньої (*Malus domestica* Borkh.) на відмінність, однорідність і стабільність.
8. Методика проведення експертизи сортів абрикоса звичайного (*Prunus armeniaca* L.) на відмінність, однорідність і стабільність.
9. Методика проведення експертизи сортів аличі (сливи розлогої, вишнесливи) (*Prunus divaricata* Ledeb.) на відмінність, однорідність і стабільність.
10. Методика проведення експертизи сортів вишні звичайної і вишнево-черешневих гібридів (*Prunus cerasus* L. та *Prunus avium* L. × *Prunus cerasus* L. (син. *Prunus* × *gondouinii* (Poit. & Turpin) на відмінність, однорідність і стабільність.
11. Методика проведення експертизи сортів персика звичайного (*Persica vulgaris* Mill.) на відмінність, однорідність і стабільність.
12. Методика проведення експертизи сортів черешні (*Cerasus avium* (L.) Moench.) на відмінність, однорідність і стабільність.
13. Методика державної науково-технічної (кваліфікаційної) експертизи сільськогосподарських видів рослин на придатність до поширення в Україні (плодові, ягідні, горіхоплідні, субтропічні, виноград та шовковиця) Випуск п'ятий.

10. Рекомендовані джерела інформації

Основна

- Гаврилюк О.С., Андрусик Ю.Ю. (2021) Методичні матеріали до виконання практичних робіт із дисципліни "Помологія" (Садівництво) для студентів денної та заочної форми навчання, спеціальності 203 "Садівництво та виноградарство" ОС "Бакалавр". Навчальне видання. – К., 2021. – 160 с.
- Гаврилюк О.С. (2022). Конспект лекцій із дисципліни "Помологія" (Садівництво) для студентів денної та заочної форми навчання, спеціальності 203 "Садівництво та виноградарство" ОС "Бакалавр". Навчальне видання. – К., 2022. – 159 с.
- Кондратенко Т. Є. Андрусик Ю.Ю. Загальна та часткова помологія. – К: НУБіП, 2017. – 253 с.
- Кондратенко Т. Є., Кузьмінець О.М. Помологія. Поширені та перспективні сорти зерняткових культур. – Київ: ЦП Компринт, 2018 – 227 с.
- Кондратенко Т. Є., Кузьмінець О. М. Помологія кісточкових культур. – К.: ЦП Компринт, 2019. – 292 с.
- Кондратенко Т.Є. , Кузьмінець О.М. Помологія ягідних культур. – К.: ЦП Компринт, 2020. – 436 с.

Допоміжна

Кондратенко Т.Є. Яблуня в Україні. Сорти. – Київ: Світ, 2001.

Кондратенко Т.Є., Кондратенко П.В. Сорти яблуні, імунні до парші. — Київ: Аграрна наука, 1996.

Садівництво півдня України / За ред. В.А. Рульєва. Запоріжжя: Дике Поле, 2003. — 240 с.

Чиж О. Д., Кондратенко Т. Є., Власов В. І. та ін. Сорти для вашого саду. Київ: Вид. дім „Просвіта”, 1995.

Шеренговий П. З. Каталог сортів ягідних і плодових культур селекції Національного аграрного університету. – К.: СПД Кіцану, 2004. — 48 с.

Стандарти

Гармонізовані національні:

ДСТУ ЄЕК ООН FFV-50:2007. Яблука. Настанови щодо постачання і контролювання якості (ЕЭК ООН FFV — 50: 2003, IDT). — Вид. офіц. — К. : Держспоживстандарт України, 2009. — III, 26 с. — (Національний стандарт України).

ДСТУ ЄЕК ООН FFV-51:2007. Груші. Настанови щодо постачання і контролювання якості (ЕЭК ООН FFV — 51: 2003, IDT). — Вид. офіц. — К. : Держспоживстандарт України, 2009. — III, 11 с. — (Національний стандарт України).

ДСТУ ЄЕК ООН FFV-02:2008. Абрикоси. Настанови щодо постачання і контролювання якості (ЕЭК ООН FFV — 02: 1992, IDT). — Вид. офіц. — К.: Держспоживстандарт України, 9 с. — (Національний стандарт України).

ДСТУ ЄЕК ООН FFV-26: 2007. Персики та нектарини. Настанови щодо постачання і контролювання якості (ЕЭК ООН FFV — 26: 2004, IDT). — Вид. офіц. — К.: Держспоживстандарт України, 2009. — III, 8 с. — (Національний стандарт України).

ДСТУ ЄЕК ООН FFV-29: 2007. Сливи. Настанови щодо постачання і контролювання якості (ЕЭК ООН FFV — 29: 2004, IDT). — Вид. офіц. — К.: Держспоживстандарт України, 2009. — III, 14 с. — (Національний стандарт України).

ДСТУ ISO 1134:2006 Груші. Зберігання в холодильній камері (ISO 1134:1993, IDT).

Інтернет ресурси

Методика проведення експертизи сортів рослин групи плодових, ягідних, горіхоплідних, субтропічних та винограду на придатність до поширення в Україні (12 грудня 2016 року № 540) [Електронний ресурс] // МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКСПЕРТИЗИ СОРТІВ РОСЛИН. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://sops.gov.ua/uploads/page/5a5f416b7ea4b.pdf>.

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ СОРТІВ РОСЛИН НА ПРИДАТНІСТЬ ДО ПОШИРЕННЯ В УКРАЇНІ (12 грудня 2016 року № 540) [Електронний ресурс] // МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКСПЕРТИЗИ СОРТІВ РОСЛИН. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://sops.gov.ua/uploads/page/5a5f413bb9be6.pdf>.

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ СОРТІВ РОСЛИН ГРУПИ ПЛОДОВИХ, ЯГІДНИХ, ГОРІХОПЛІДНИХ ТА ВИНОГРАДУ НА ВІДМІННІСТЬ, ОДНОРІДНІСТЬ І СТАБІЛЬНІСТЬ (16 грудня 2016 року № 547) [Електронний ресурс] // МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКСПЕРТИЗИ СОРТІВ РОСЛИН. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://sops.gov.ua/uploads/page/5a5f1ce688602.pdf>.

ДЕРЖАВНИЙ РЕЄСТР СОРТІВ РОСЛИН, ПРИДАТНИХ ДЛЯ ПОШИРЕННЯ В УКРАЇНІ НА 2020 РІК (STATEREGISTER OF PLANT VARIETIES SUITABLE FOR DISSEMINATION IN UKRAINE IN 2020) (Реєстр є чинним станом на 28.10 [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://minagro.gov.ua/file-storage/reyestr-sortiv-roslin>

УКРСАДПРОМ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ukrsadprom.org>.

Науково-виробничий журнал "Новини Садівництва" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://novsad.com>.